

B. JÓSIKA MIKLÓS ESZTHER

REGÉNY
(1853)

BUDAPEST
FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA
1902.

TARTALOM

LEWI.
A KISÉRTŐ.

A BÁN LEÁNYA.
A VIDÁM LOVAGOK.
A FEKETE VENDÉG.
VISEGRÁD.
LUBART.
A KISÉRTETEK TANYÁJA.
HÚS ERDŐBEN.
ESZTHER KRAKKÓBAN.
ÉLET-ÖRVÉNY, ÉLETTERV.
A HALICSI VÁSÁR.
HOLLÓKÁROGÁS.
NEM MIND ARANY, A MI FÉNYLIK.
A VÁRATLAN BEAVATOTT.
FORDULAT.
A TÖMLŐS VENDÉGEK.
KI SEJTI, MIT A JÖVŐ ÓRA HOZ?
A KIRÁLYNÉ.
BEFEJEZÉS.

LEWI.

Azon időben, midőn történetünk kezdetét veszi, Nagy Lajos magyar királyunk egyik vezére, Apor István Olaszthonban Cornetto erős falait támadta meg. Tarenti Lajos nápolyi királynak híres kalandor-vezérét Werner herceget éji nyugalomában meglepven, bevette a várat, s az egész Capitana a magyar hadsereg s jeles vezérének kezébe jutott.

Nagy Lajossal egy időben uralkodó Kázmér lengyel király pedig Volhíniában mulatott, honnan csak nem régiben űzte ki a lithvániaiakat, hatalmas, nyugtalan főnökeik, a rettegett Gedimin utódok, Kjeistut, Lubart és Olgerd alatt.

Kázmér a harcias napok után vígan töltötte idejét s udvarában talán soha sem volt annyi mulatság s ünnepély napirenden.

Ezeket tájékozásul előrebocsájtván s megjegyezvén, hogy történetünk körülbelül 1349-től 1364-dik évig terjed: állapodjunk meg ideiglenesen Lengyelthonban s vessünk egy tekintetet annak egyik legnevezetesebb városára Krakkóra.

A város jelenben a béke azon nemének örült, mely e zajos korban ritkán terjesztette áldásait s inkább a fáradt vándor pihenéséhez hasonlított, mint a csendes révhez, hová vész és vihar után kiköti hajóját.

Valamelyik külvárosban, nevét az emlékezet fenn nem tartotta, ez időben egy öreg zsidó lakott, kit a szűk utczában, melyet távolsága s rejtettsége miatt látszott választani lakásul, szomszédai a fősvény Lewinek neveztek s unokáját, kivel lakott, a szép Eszthernek.

Akkortáiban Lengyelhonban még kevés zsidó létezett s főleg ritkaság volt, hogy egyike vagy másika e századokon át mindig vándorfajnak, állandóul letelepedjen valahová. Lewinek azonban jó ajánlólevele volt, mely őt egy országból a másikba kísérte, s minden üldözés daczára, melynek a zsidóság akkor inkább, mint valaha, ki volt téve, legalább durva bántalmaktól s botrányos kifosztatásoktól megóvta.

Kik ez ajánlólevelet látták, mert Lewi igen fukar volt ám annak előmutatásával s csak az utolsó szükségre hagyta ezt, állíták, hogy az alatt nagy pecsét függ s a római császárnak magának neve van aláírva.

Miként jutott e levélhez, azon felfedezetlen körülmények közé tartozik, melyeket senki sem tartott érdemesnek fürkészni. Világos annyi, hogy Lewi maga vagy talán még atyja fontos szolgálatot tehetek a császárnak - azon a pályán, melyen a tehetősb zsidók akkor hasznosakká, néha nélkülözhetlenekké tudták magokat tenni, tudniillik a kereskedési s bérleti pályán.

Hogy magok a fejedelmek éltek a zsidók fáradhatatlan tevékenységével s kitartásával, ha valami ritkább ékszert vagy messze földről kapható szövetet akartak megszerezni, ez tudva van; mint szintén, hogy nem egy hatalmas urnak üzérkedéseit néha egy szerény megvetett zsidó tűzsér neve fődte.

Ilyen, vagy ehhez hasonlóknak kellett a szolgálatnak lenni, mely Lewit ama nagypecsétű pergamen birtokába helyezé. Egy másik és szintoly valószínű gyanítás volt az, hogy Lewi fiatalabb, vagy legalább nem annyira elaggott éveiben híres és szerencsés orvos levén, sok ajtó nyílt meg előtte, s olykori nyilatkozataiból sejteni lehetett, hogy ő több ideig mulatott Kotromanovits István híres bosnyai bánnak udvarában s Prágában is néhány évet töltött.

Pénzt mindenki gyanított nála, mint ez időben minden zsidónál; de mivel egyszersmind fukarnak is tartottak minden zsidót, nem örömet fogadták be szállónak. Lewinek nem csekély áldozatába került még szállást is kapni Krakkóban. Szerencséjére az utca, hol végre megszenvedtetett, nem volt a legegészségesebb lég hírében s valódi gyűlésül használtatott a szomszéd utcák szemetének.

Ez okon sikerült neki itt egy emeletes, de alacsony s szennyes külsejű házat kibérelni s alkalmasint az ár, melyet érte fizetett, feledtette a birtokossal a bérlőt magát.

A lak azonban már az első két hónapban egészen más színt öltött magára: mert nem csak az apró hézagok egészen kitakarítottak, hanem a ház előtti utczarész is nagy ellentétben állt a szomszéd s közeli házak szemetével, hol néha éjenként gazdátlan ebek kerestek eleséget.

Tévednénk, ha azt hinnők, hogy a lak tisztasága s később mind az, a mi az öreg, beteges zsidó kényelmére megszereztetett, saját iparának eredménye leende. Minő tevékeny volt Lewi egykori orvosi pályáján s mint kereskedő, annyira reánehazedtek az évek később s midőn itt a hetvent meghaladott öreg szállását megközelítjük, jótehetetlen volt magával.

Őt nehéz csapás érte, mert szeme világát annyira elvesztette, hogy csak sejtette, nem látta

többé a napot; s mivel ez őt oly késő években érte, nem maradt ideje megszokni a bajt s más érzékeinek felfokozásával a legnemesbik hiányát valamennyire pótolni.

Unokája volt az intéző szellem, kinek hű szeretete ápolta az öreget, varázsolta körüle az egyszerű, de jótevő kényelmet s igyekezett mindent megtenni, mire az öreg ember képtelenné lőn.

Lewi nem mutatott különös hálát ennyi s ily gyöngéd gondosságért, ha látszott is, hogy unokáját szereti, módjában valami száraz nyersség volt, s oly elégületlenség, mely a szép leánykának helyzetét nagyon is nehezítette.

Ha valahová akarta unokáját küldeni, sok idő telt el, míg a becses áruval őt meg tudta bízni, mindig volt valami kérdés, észrevétel, intés; míg végre az alig 16 éves, de fájának természete szerint jókor ért s tökéletesen kiképezett hölgy a félreeső laknak küszöbét elhagyhatta megbízásával.

Mikor aztán az ékszernek, ezüst-, aranyedénynek, vagy messze keletről, arab és persa karavánoktól szerzett szövetnek árával visszatért, az öreg Lewi bizodalmatlanságában s kikérdezéseiben oly sértő volt néha, hogy csak Eszther kiapadhatlan engedékenysége s szánmának lehetett tulajdonítani, ha béketűrését el nem vesztette.

A véletlen úgy akarja, hogy épen egy ilyen órában pillantsuk meg az öreg Lewit és Eszthert először. Az utóbbi csak pár perczzel ezelőtt tért be a szűk utczába, s most leplezett arczzal, nem tekintve sem jobbra sem balra, halad a sok szemét és szenny közt vert sikamlós ösvényen.

A hölgy öltözete sötét és egyszerű, de a redőzet könnyű vetése s a kendő-tekercs fején a régi bibliai alakokra emlékeztet. Ez s a karcsú, emelt alak nemes tartása és járása bárhol feltűntek volna.

Most átszegte az utczt s azon részére ért, melyet oly tisztán tudott tartani s melynek némi vidorságot kölcsönözött a sötét lakra felfutó repkény s az ablakok mögötti virágok eleven színe.

Lewi mindig zárva tartotta az ajtót és semmi szolgálot meg nem szenvedett, csak azon keresztény leányokat, kik naponkint párszor jöttek a házhoz segítni unokájának s újra távoztak onnan. Eszther tehát kis öklével döngette az ajtót, melyet az öreg Lewi megközelítvén durván kiáltott:

- Ki vagy? ide nem eresztenek be senkit - késő az idő!

Az idő egyáltalában nem volt késő, mert alig lehetett több négy óránál délután júniusi napon, tehát a leghosszabbak egyikén: de az öreg minden félbeszakítására egyedülségének, főleg, ha unokája távol volt, indulatba szokott jőni s ilyenkor feledte, hogy még magasan áll a nap, azért hogy hálózott szemei már estét látnak.

- Én vagyok! öregatyám Lewi, - szólt Eszthernek csodásan kellemes hangja, nyugtatva.

- Egyedül vagy-e? - mormogta az öreg, a nélkül, hogy a nehéz kétszeres reteszt hátratolná.
- Egyedül, öregatyám, - viszonzá Eszther minden békétlenség nélkül, mert ő már alkalmasint régen megszokta az ilyen elfogadtatást s mindent került, mivel az öreget felingerelhetné.
- Jó, - mondá Lewi, - nézz csak magad körül, ha nem jár-e valaki ebben az elátkozott utcában.
- Senki nincsen az utcán, - mondá Eszther mindig hasonló béketűrőssel.

E biztatásra Lewi ovatosan kinyitotta az ajtót s Eszther - alkalmasint, hogy az Öreg sajátságainak kedvezzen, hirtelen besuhant azon, mintha leskelődő szemtől tartana.

Lewi, ha a napot nem látta, a két reteszt igen jól meg tudta egy fogásra találni, s mihelyt Eszther elsuhant mellette, azonnal rátolta az ajtóra azokat, sokáig kísérgetvén, ha erősen tartanak-e s nincs-e veszedelem, hogy valaki erőt vegyen rajtok.

- Jer, kedves jó öregatyám, - mondá Eszther bájos nyájassággal, - e keskeny folyosócskában vezetek. Lewi azonban nem távozott az ajtótól, melyet még minden oldalról tapogatott és feszített.

- Megállj, csak Eszther; mit végeztél? - kérdé kedvetlenül, - ugy-e semmit? tudtam! előre megmondhattam volna, megátkozott engemet - - - -

- Nem, nem átkozott meg téged jó öreg atyám Izrael Istene! - szakítá őt félbe a leány, - sőt megáldott, mert adott neked hosszú életet s nyujtani fogja azt s eddig sem hagyott el minket. De jer, öregatyám, ne féltsd az ajtót, ellenáll az bárminő erőszaknak; éjenként még a másik vassal borított ajtót is bezárom s a gerendákat tolom eléje. - - Menjünk, itt légvonal van s a folyosó kövezete nedves, ma mosták meg.

- Váj! váj! - zúgolódott az öreg - elfogadván Eszther karját s mellette tipegvén az első ajtóig, melyen át elég tágas szobába nyitottak.

- Váj! váj! - sóhajtott Lewi, midőn a szobába értek, - Eszther leemelvén feltűnően szép és eredeti arczáról a fátylat, egy tölgyből egyszerűen, de tartósan faragott támlányt közelített az asztalhoz, mely a szoba közepét foglalta el.

- Váj nekem! - ismételte Lewi, - a szükség mindig növekedik, az élelem mindig drágább!

- Ne békétlenkedj, jó öregatyám, - mondá Eszther nyugtató hangon, - ma Isten vezérelte lépteimet, szerencsével jártam s jó csomó pénzt hozok haza.

- Mit adtál el? - kiáltott fel Lewi; - meghagyta csálni magadat, ugy-e? elbolondítottak, elszedték tőled a sok drága holmit csekély áron? - Tudtam előre - nem megmondottam-e, hogy kérsd magadat, ne állj minden vevővel szóba; de az öregember tanácsát senki sem követi.

- Dehogynem követi, - szólt Eszther, - de bizony követtem azt szóról szóra s annak is

köszönhetem, hogy mindent - és pedig igen jó áron eladtam.

- Eladtál mindent! - mondá az öreg felemelkedvén székeről, - és jó áron, mondod?

- Azon az áron, sőt valamivel feljebb mint öregatyám maga mondotta.

- Sokkal többet kaptál-e? - kérde Lewi, - állj csak ide mellém Eszther, számítsd ki a pénzt itt az asztalon; de tudod-e, hogy én nagyon tévedtem ám, nem csoda, ha szegény öreg fejem elvétí a számokat, sokkal nagyobb árt kellett volna szabni azon holmiknak. - Lásd Eszther: olyan aranyat s oly köveket nem is lehet ám mindenhol kapni.

- Már ez mind késő, jó öregatyám, - felelt a leány, ha te elhibáztad az árakat, baj, de legalább szerencse, hogy valamivel többet hoztam érettök! Máskor még le is szoktak ám a vevők alkudni valamit s a szegény zsidónak rossz néven sem szabad venni, ha az emberek felét ígérnek annak, a mit kér.

Erre nem sokat lehetett Lewinek felelni s miután Eszther a pénzt leszámlálta az asztalra s az öreg Lewi egyenként megtapogatta, vizsgálta, pendítette azt, nagy figyelemmel összeseperte s egy kis oldalszobába sietett, hová őt Eszther nem kísérte.

Néhány percz telt el, míg a zsidó visszatért, addig Eszther leemelte a keleties kendőtekélyt fejéről s virágai körül tekintett.

Lewi visszatérvén, unokája himző-munkát vett kezébe s közel hozzá vonván székét az asztal mellé, félbe nem szakította a csendet; mert az öreg, miután a kincset elzárta s visszatért - darabig hallgatott, mintha nehéz, keserű gondolat birkózna fel benne. Vonásainak kifejezése oly mélyen bús volt, hogy midőn olykor Eszther felemelte rá szemeit, szíve megindult.

- Eszther! - szólt végre az öreg, mintegy erőt vevén magán, - előttünk hosszú út áll, gyermekem, a sok virrasztás s az éji ködök gyakori utazásaim közben elvették szemem világának nagy részét, de látod, hogy még tagjaim épek. - -

Eszther sóhajtott.

- Étvágyam, álmam jó, előttem még hosszú élet áll s nem is vagyok oly igen öreg. - -

- Hová kell mennünk, atyám? - kérde a hölgy, látván, hogy az öreg egy kis szünetet tőn - mintha kérdeztetni akarna.

- Megmondom később, most egy felfedezést kell előttem tennem, melyet nem gondoltam soha lehetségesnek; de jobb, ha előre tudod, mi vár reád, mert Isten kezében vagyunk s életünket még sem számíthatjuk ki órára.

Eszther figyelmessé lett: rég megszokta már, hogy nagyatyja mindig panaszol, soha sincs semmivel megelégedve; bár ő azt hitte, hogy igen távol állanak attól, mit az emberek szükségnek neveznek. - Igaz, hogy az öreg Lewi még Eszthertől is titkolta pénzét s ékszereit. -

Mióta kereskedése nagyobb részt unokája kezén ment át, egyenként hozott elő valami rejtekből egy-egy bőrhüvelyt drága gyűrűvel vagy karperecczel, kiszabta annak árát s beoktatta a hölgyet, miként kellessék azt a vevők előtt dicsérni; néha egy-egy gyémántnak, vagy rubinnak egész történetét beszélt elő. Hasonlóul tett a szövetekkel, melyek gondosan bemálházva az utóbbi időkben csak egyenként láttak napvilágot. Lewi tőlük oly nehezen vált el, mintha valami becses örökségtől kellene magát megfosztania. Régóta már semmi új nem jött a házhoz, mintha felhagyott volna egészen a tőzsérkedéssel s a kész szerzeményből élne.

Az okos leány nem egy észrevételt tett, melynek indokát szerette volna öregatyjától megtudni; de Lewivel nehéz volt bánni, ingerlékenységét az utóbbi időben minden csekély tudakozódás felidézte. Eszther látván, hogy öregatyjának egészsége naponkint hanyatlik, mindent került, mi által neki kedvetlenséget okozhatna.

Most azonban valami ünnepies és nehéz elhatározásra mutató volt az öreg vonásainak kifejezésében, s Eszther előérezte, hogy rendkívülit fog hallani. Lewi szeretett élni s szerette magával elhitetni, hogy épebb mint valóban volt; de Eszther nem élt csalódásban s bár bensőleg ragaszkodott az egyedüli élő lényhez, ki neki anyiak közül - kiket elvesztett - fenmaradott, nem egyszer gondolkodott a jövőről s mit fog tenni, ha egykor az élet nagy könyvében az öreg számadása be leend rekesztve.

Lewi minden néhány szó után szünetet tőn: látszott, mennyire nehéz neki, a mit talán soha sem tett életében, egészen tisztán s leplezetlenül előadni gondolatit. Vagy talán a kényszerűség közepette, mely ezt szükségessé tette, most is azon törte fejét, miként fődözze el annak egy részét, mit unokájának vallani szándékozott.

Volt tehát e megszaggatott tételek közt elég, és mondjuk ki - kínos rés a gondolatok és sejtelmek odább fűzésére.

- Ugy van, gyermekem, - szólt, hosszú út áll előttünk, mert mindenből kifogytunk! - Ezen utóbbi szavak minő rövidek, oly nehezen mondattak ki. Az öreg nem láthatta, miként hatnak azok Esztherre, elgyengült szemei nem kísérelhették a tűnedező rózsákat mindig halványodó vonásain a fiatal hölgynek, ki most is magára igyekezett beszélni, hogy az öreg csak boszuságát szellőzteti, mivel talán valami nem sikerült ínye a várakozása szerint.

- Igen, Eszther, - folytatta az öreg, vehetted észre, hogy régen már nem vásárlak be semmit, hogy szekrényeim fogynak, nem telnek, minő nehezen határozom el magamat s csak végszükségben valamit eladni.

- Miért hagytál fel a kereskedéssel, a vételekkel, öregatyám? - kérdé Eszther, gyanítván, hogy nem minden oly sötét, miként azt Lewi vele elhitetni akarná.

- Rossz gyermek! - sóhajtott fel az öreg ingerülten, - te kérde az szegény öreg nagyatyádtól? ki jól tudod, hogy a mi eddig előnyére volt minden vételnek - a jól és biztosan ítélő szem, meg kezdi megtagadni szolgálatát? - Emlékezel-e még? - nem oly régen történt, mikor már szemem éle megtompult, minő veszteségem volt azon egész árutárban, melyet Salamontól átvettünk Prágában. Mennyire boszankodtam minden eladás alkalmával, észrevevén, hogy avult s

utánczolt holmikat akasztott a vén tolvaj nyakamba. Az átkozott! és semmit sem nyerhettem rajtok. Ne feledd, hogy fajunkat csak addig éri pártolás, míg fizetni s ajándékozni tudunk.

- Hiszen ment ajándék mindenfelé, - mondá Eszther, - elég nehezen vittem vállamon a becses szöveteket ama nagyurak nejeihez, kik mindig biztattak - s nem egyszer megsimogatták államot, gyermek voltam akkor - három éve telt már.

- Bár ne adtam volna semmit! - mond Lewi; - mert ott kezdődött szerencsétlenségünk. Ajándékoztunk, Eszther, de Salamon többet tudott ajándékozni, elvesztettük perünket és az öreg Lewinek távozni kellett, ha nem akarta magát több és újabb zaklatásoknak kitenni.

- Azóta nincsen bizodalمام magam iránt; még néhányszor megkísértettem a kárt helyreütni, - hasztalan! a szerencse hátat fordított; azért mentem egy helyről a másikra, mindig könnyebb ládákkal s nehezebb gonddal. Orvosi képességem is megszűnt, mióta egykor oly éles szemem most már ki nem olvashatja a beteg vonásaiból az első barázdát, melyet a halál átszánt azokon.
- - Ne beszélj nekem főleg kereskedésről. Mikor elhatároztam arról lemondani, olyat cselekedtem, mint a ki az élőfát gyökerestől kiássza a földből: tágas űr maradt életemben s számtalan eltépett gyökérszálak! Azóta olyan vagyok, mint a lomb a kidőlt fán, látom - miként apad a nedv alólam!

- A mit ma eladtál, az utolsó volt gyermekem, mivel birunk. Utiköltségre pénz kellett, a mi csekély butorunk van, elérvezetettük; azután vezetni fogsz engemet - merre mondom.

- Oh öregatyám! - mond Eszther, - miért messze vándorolni, ha semmink sincsen, ha kiapadt a forrás, nem okosabb-e, valami kis városkában meghúzni magunkat. Én sokat tudok, mert te és anyám jókor rászorítottatok a munkára, Brabantban csipkéket tanultam bogozni, Amsterdamban hímezni, Prágában a hárfát pengetni s a vad bosnyákok közt, a hős István bán udvarában - a gazdag szláv nyelvet három változatban. Tudok ékes aranyzinórokat kötni, érték minden házi munkához s két év óta e nép nyelvét megtanultam. Elélhetünk akárhol s én ki tudom szerezni a nélkülözhetetlent. Csak abból, a mit két év óta, hosszú üres óráimban dolgoztam, pár évig tenghetünk: hiszen te, drága öregatyám, oly kevéssel élsz, mindent megvonsz magadtól. Ketten csekélységgel megérjük s a kis összegből, melyet ma hoztam - valamihez foghatunk. Fiatal vagyok, előttem az egész élet - ne essünk kétségbe! ne vándoroljunk újra messze földre, mikor pár ölnyi hely mindenütt van, s te nem egyszer mondtad, öregatyám, hogy Izráel fiainak az Isten nem lakást, csak állomásokat rendelt a földön.

- Mennünk kell, Eszther! mond az öreg, kit gyermekének bensőségteljes szavai némileg megengeszteltek.

- Hallj engemet nyugodtan s ne szakíts félbe, - folytatá Lewi, van még egy megbecsülhetetlen áru-kincsem, Eszther, ereklye, melyet soha sem láttál, egy roppant smaragd, elbeszélem neked egyszer történetét. Ennek kell vevőt szereznünk, mi ha sikerül, minden bajon segítve leend.

E szavak után az öreg egy darabig elhallgatott, - azután megragadván unokája kezét, folytatá:

- Ah! azt hittem egykor, gyermekem, hogy e drága ereklyét, mely egy herczegséggel felér,

fiaimnak s unokáimnak adhatom át bántatlan, miként én és eleim megőriztük azt! Fiaim rendre elhaltak, unokáim jókor elköltöztek más életbe! átok volt a Lewi-házon - s hová lepihent fejem, a dögvész s nehéz fekélyek követték lépteinket. Küszöbünk előtt fű nőtt s rendre elhaltak mind - mind! - - Te maradtál meg - - igaz - a legkedvesebb, legszebb, legjobb - ki felérsz avval a drága ereklyével.

Valami oly önkénytelen s szándéktalan volt a szenvedélyes dicséretben, melyet itt elég szokatlanul az öreg zsidó ajkairól hallánk, mikép nincs kétség benne, hogy őt e pillanatban, a mindig magába fojtott igazságérzet gyermeke iránt öntudatlan ragadta meg. - De egyedül maradtunk, - folytatá Lewi, - a kincscsel kezünkben mint lakattal, melynek kulcsa nincsen! E kulcsot kell tehát megtalálnunk.

- Hagyd azt nyugodni, öregatyám, - mond Eszther, - s ha vagyok olyan, mint amaz ereklye, ha jószágod minden szép tulajdonnal felruház, ne bántsuk ama zárt lakatot! mit érnénk a kincscsel, mely csak irigyeket szerezne nekünk.

- Mégis, mégis gyermekem! mert ha én elmegyek egykor, egyedül maradsz a világon s ennek nem szabad lenni! De hogy ama drága ereklye birtokunkban van, el nem áruljuk, mert saját embereink taszítottak az örvénybe s nem kellene több, mint megtudni, hogy még van valamink, azaz egy holt kővel birunk, mely sokat ér, ha vevője akad, azonnal megkezdhetné az újabb, terhesb adóztatás és üldöztetés: nyugodt pillanatunk nem volna! El kell tehát mennünk messze innen, hol minket még egykori gazdag állapotunkban láttak az emberek; ideiglenes fényt kell árasztanunk magunk körül, hogy hitelünket feléleszszük. Mikor a gazdagság beköszön, akkor szerzünk egy becsületes férjet neked, hogy mielőtt szemeimet behunynám, másodunokákat lássak magam körül.

- Boldogabbak leszünk-e? - sóhajtott fel Eszther, - ha hitsorsosaink közül akad egy, ki a szegényt megvetné s a gazdagnak keze után nyúlna? s van-e oly gazdag ember, ki amaz ereklyének csak fele árát is megfizetné?

- Károly császár vagy Lajos király! - kiáltott fel Lewi - ezek elég gazdagok. Azért holnap már lépéseket kell tennünk, hogy a mi csekély holmink van, itt - pénzzé tehessük. Veszünk valami olcsó járművet, pár lovat; szereznünk kell egy embert, ki minket lassanként rövid állomásokon át Bécsig kíséren s lovainkat hajtsa. Ott vannak ama nagyurak, kiknek nem egyszer tettem szolgálatot, s kik mindig becsületesen fizettek. Lásd, gyermekem, ezek fognak segíteni rajtunk, általuk juthatunk ő felségének a császárnak színe elé.

- De mielőtt Bécsbe mennénk, - folytatá Lewi, - elmegyünk Visegrádra Lajos királyhoz, kinek fényes udvara van, ki a pompát szereti s legtöbb pénze van a fejedelmek közt. Nála kísértjük meg szerencsénket. Károly király idejében, akkor te kis gyermek valál, mert van annak 11 éve, voltam Budán, Visegrádon, ismertem Homonnai Drugeth Mihály nádort; leánya kikészítésének nagy részével én valék megbizatva; fiait is ismerem és számos más urakat, kiknek segítségével a királyhoz juthatunk, ha valaki - ő megadhatja drága ereklyénk árát.

- S ha ez megleend, - kérdé Eszther, - hová szándékozol, öregatyám? visszatérünk-e Brabantba, hol annyian vannak népünk közül, vagy Varsóba költözünk, hol a király tart udvart s

mondják, nagy fénynyel él, s az ily embereknek mint mi, mindig van alkalmuk szerezni udvarok légövében?

- A királylyal, Kázmérral semmi közöm, Eszther, - szólt az öreg sajátos kifejezésével vonásainak.

- Miért? mond a hölgy élénken, - mondják, a király szeret élvezni, mulatni, de igazságos és jótevő!

- Meglehet, - viszonzá az öreg. - Hagyjuk ezt most, Eszther, majd ha a mi csekélységünk, mi van, eladtuk, meglátjuk, mi történik, minő szerencse kínálkozik. Jelenben a fődolog az, vevőt keresni erekyénkre s ez nem oly könnyű s nem is jár veszély nélkül. Mindenesetre, mint közbenjáró kell fellépnem s a kincset úgy mint más birtokát, melynek eladásával megbizattam, kell áruba bocsájtanom.

- Emlékezel még gyermekem, minő roppant áron fizette meg Lajos király ama nagy aranyozott, ezüst billikomot, mely jávort ábrázolt kláris-szarukkal; mert azt hitte, hogy e becses edény a spanyol királyé volt egykor s én azt egy ottani nagyurnak megbizásából bocsátom áruba, kit avval egykor a király maga megajándékozott.

- De el fogják-e hinni, hogy oly drága kő, mely egy fejedelemséggel felér - reád bizatott, öregatyám?

- Arra ne legyen gondod, nincs könnyebb, mint egy mesét gondolni, - százat mondok egy helyett. Ha vevő akad: akkor, gyermekem, számolnunk kell az étellel s be kell rekesztenünk vándorlásunkat, mert az évek telnek.

Eszther nem akart az öreggel ellenkezni: ismerte annak elhatározott akaraterejét s tudta, hogy mihelyt egy rögeszme körül forognak gondolatai, őt semmi sem veti ki sarkából. Azért, bár nagyon kellemetlenül érintette őt nagyatyjának vándorlási terve: azt hitte, jobbat tesz, ha azon eszmén fűz odább, mely most atyjának minden gondolatát foglalatoskodtatja.

- Hogyan volna, öregatyám, - szólt Eszther, - ha Varsóba mennénk elébb?

- Kázmér királylyal nincsen semmi dolgom, - felelt Lewi: - ő a zsidókat nem szereti.

- Nem szereti! kiáltott fel Eszther; - ki kell őt békéltetni ellenszenvével; ha nem akar pénzt adni, adjon földet. A föld jó, el nem hagyja az embert; ha minden veszve, a föld megmarad, síri osztályrészét legalább a hatalom a legszegényebbtől sem vonhatja meg; tudod pedig, jó öregatyám, hogy senki sem bőkezűbb földdel, mint a kinek a pénz egyébre kell, földje pedig elég van.

Mihelyt a beszédben más által célzás történt a halálra, Lewi ingerültté lőn s Eszther azonnal észrevevén, hogy e kellemetlen hírt érintette, hirtelen félbeszakította beszédét s felkiáltott: - Legyen minden úgy, öregatyám, miként te akarod, parancsolj s hű gyermeked teljesítendő mindent.

Lewi hosszasan s részletesen elbeszélte, miként kellessék a dologhoz fogni, hogy mielőbb pénzzé tehessék a mi csekély felkelhetők van s a lehető legkönnyebb szerrel vándorlásukat megkezdjék.

Eszther félbe nem szakította őt többé s miután az öreg mindent elmondott és saját szavait számtalanszor helyreigazítván s ismételvén, egész utitervét kitárta, a nap minden további események nélkül követte a többiek egyszerű, változatlan menetét.

forrás és folytatás: <http://mek.oszk.hu/10000/10019/#>

